

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm, In Tertiam Partem
Divi Thomae. Tomi Qvinque**

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiaë, M.DC.XVI.

3 V. in hoc mundo debuerit pauperem vitam ducere.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94022)

1.83. q. 81. in
prin. 10. 4.

mortali corpore ex quatuor elementis subtilissimus: per cuius voluntates, praeceptis dominicis contrarium, quae per decalogum sunt accepta. Vel se undum August. in li. 83. Quaestioni, omnis sapientia disciplina est Creatorem, creaturamque cognoscere. Creator est Trinitas, Pater, & Filius, & Spiritus Sanctus. Creatura vero partim est inuisibilis, sicut anima, cui ter narius numerus attribuitur: diligere enim Deum tripliciter iubemur, ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente. Partim visibilis, sicut corpus, cui quaternarius debetur, propter calidum, humidum, frigidum, & siccum. Denarius ergo numerus, qui totam insinuat disciplinam, quater ductus, id est, numero, qui corpori tribuitur, multiplicatus, quadragenarius conficit numerum, & ideo tempus quo ingemiscimus, & dolemus, quadragenario numero celebratur. Nec tamen incongruum fuit, ut Christus post ieiunium, & desertum, ad communem vitam rediret: hoc enim convenit vitae secundum quam aliquis contemplata alijs tradit, quam Christus dicitur assumpsisse, ut primo contemplationi vacet, & postea ad publicum actionis descendat, alijs conuiuendo. Unde & Beda dicit super Marc. Ieiunauit Christus, ne praeceptum declinaret, manducauit cum peccatoribus, ut gratiam cerneret, agnosceres potestatem.

Ad habes for
maliter
amb. li. 2.
in Luc. 12. c.
de Maria
turbat e co.
solatione,
non remore
a prin. 1. 5.

ARTICVLVS III.

Utrum Christus in hoc mundo debuerit pauperem vitam ducere.

214.
4. cont. c. 5.
ad 10. & o.
p. 18. c. 15.
Et opus. 10.
h. 3. c. 5.

AD tertium sic proceditur. Videtur, quod Christus in hoc mundo non debuerit pauperem vitam ducere, Christus enim debuit eligibilissimam vitam assumere. Sed eligibilissima vita est, quae est mediocris inter diuitias & paupertatem: dicitur enim Proverbiorum 30. Mendicitatem, & diuitias ne dederis mihi, tribue tantum victui meo necessaria. Ergo Christus non debuit pauperem vitam ducere, sed moderatam.

2. Praeterea, Exteriores diuitiae ad usum corporis ordinantur, quantum ad victum, & vestitum. Sed Christus in victu, & vestitu communem vitam duxit, secundum modum aliorum, quibus conuiuiebat. Ergo videtur, quod in diuitijs & paupertate communem modum viuendi seruare debuerit, & non vii maxima paupertate.

3. Praeterea, Christus maxime homines inuitauit ad exemplum humilitatis: secundum illud Mat. 11. Discite a me, quia mitis sum, & humilis corde. Sed humilitas maxime commendatur in diuitibus: unde dicitur 1. Tim. 6. Diuitibus huius seculi praecepe, non altum sapere. Ergo videtur, quod Christus non debuerit ducere pauperem vitam.

In illud
Mas. 8. acce-
dens vnus
scriba, ait
illi. q. 1. cir-
ca finem com-
ment ad c.
17. Mas. 1. 8.

Sed contra est, quod dicitur Mat. 8. Filius hominis non habet vbi caput reclinat, quasi dicat, secundum Hieronymum. Cur me propter diuitias, & seculi lucra cupis sequi, cum tanta sim paupertas, ut nec hospitium quidem habeam, & recto vtar non meo. Et super illud Matthe. 17. ut non scandalizemus eos, vade ad mare, dicit Hieronymus. Hoc simpliciter intellectum edificat auditorem, dum auarit tanta Dominum fuisse paupertatis, ut vnde tributa pro se, & Apostolo redderet, non habuerit.

Respondeo dicendum, quod Christum decuit in hoc mundo pauperem vitam ducere. Primo quidem, quia hoc erat congruum praedicationis officio, propter quod venisse se dicit Mare. 1. Eamus in proximos vicos, & ciuitates, ut & ibi praedicem: ad hoc enim veni. Oportet autem praedicatores verbi Dei, ut omnino vacent praedicationi, omnino a secularium rerum cura esse absolutos, quod facere non possunt, qui diuitias possident. Unde & ipse Dominus Apostolos ad praedicandum mittens, dicit eis Matthe. 10. Nolite possidere aurum, neque argentum. Et ipsi Apostoli dicunt, Act. 6. Non est equum nos relinquere verbum Dei, & ministrare mensis, se-

cundo, quia sicut mortem corporalem assumpsit, ut nobis vitam largiretur spiritualem: ita coporalem pauperem vitam assumpsit, ut nobis diuitias spirituales largiretur. Secundum illud 2. ad Corinth. 8. Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est, ut illius inopia vos diuites efficeret. Tertio, ne si diuitias haberet, cupiditas eius praedicatio adscriberetur. Unde Hieron. dicit super Matthe. Quod si discipuli eius diuitias habuissent viderentur non causa salutis hominum, sed causa lucris praedicare, & eadem ratio est de Christo. Quarto, ut tanto maior virtus diuinitatis eius ostenderetur, quanto per pauperem vitam videbatur abieciore. Unde dicitur in quodam sermone Ephesini Concilij: Omnia paupera, & vilia elegit, omnia mediocria, & plurimum obscura, ut diuinitas cognosceretur orbem transformasse terrarum, propterea pauperem elegit matrem, pauperem patriam, egenus fuit pecunijs: & hoc tibi exponi praesepit.

In illud
Mat. 10. no-
lite possidere
aurum 10. 9.

Ad primum ergo dicendum, quod super abundantiam diuitiarum, & mendicitas, vitanda videntur ab his, qui volunt viuere secundum virtutem, in quantum occasiones peccandi. Abundantia namque diuitiarum est superbiendi occasio: mendicitas autem est occasio furandi, & mentiendi, aus etiam periurandi. Quia vero Christus peccati capax non erat, propter hanc causam, ex qua Salomon hoc vitabat, Christo vitanda non erant. Neque tamen qualibet mendicitas est furandi, & periurandi occasio, ut ibidem Salomon subdere videtur, sed sola illa, quae est contraria voluntati, ad quam vitandam homo furatur, & periurat. Sed paupertas voluntaria hoc periculum non habet: & talem pauperem vitam Christus elegit.

Ad secundum dicendum, quod communis vita vii, quantum ad victum, & vestitum, potest aliquis non solum diuitias possidendo, sed etiam a mulieribus, & diuitibus necessaria accipiendo. Quod etiam circa Christum factum est: dicitur enim Luc. 8. quod mulieres quaedam sequebantur Christum, quae ministrabant ei de facultatibus suis. Ut enim Hier. dicit contra Vigilantium, consuetudinis Iudaicae fuit, nec ducebatur in culpam more gentis antiquo, ut mulieres de substantia sua victum, & vestitum praestarent suis ministrarent. Sed quia hoc scandalum facere poterat in nationibus, Paulus se abieciisse commemorat. Sic ergo communis victus poterat esse sine sollicitudine impediende praedicationis officium: non autem diuitiarum possessio.

Hoc habet
formaliter
c. 17. Mat.
super illud
Erant ibi
mulieres.
tom. 9.

Ad tertium dicendum, quod in eo, qui ex necessitate pauper est, humilitas non multum commendatur: sed in eo qui voluntarie pauper est (sicut fuit Christus) ipsa paupertas est maxima humilitatis indicium.

DISPUTATIO XXVIII.

In tres Sectiones distributa.

De ratione, seu statu vitae, quem Christus in hoc mundo habuit.

IN hac disputatione solum tractandum est de tempore a baptismo Christi, quod dici potest tempus praedicationis, ac manifestationis eius. Nam de tempore quod baptismum antecessit, in superioribus dictum est: hic vero pauca quaedam addiderit. Supponendum igitur in primis est, in modo seu ratione vitae CHRISTI Domini duo posse considerari. Vnum est id quod ad proprios mores, alterum quod pertinet ad munus, seu officium, quod ad aliorum utilitatem exercuit. Quae duo complexus est Lucas illis verbis Actorum. 1. Caput Iesum facere, & docere: & de illis eodem ordine tractat D. Thom. disputabiturque a nobis. Hic enim de priori parte

Ad. 1.

parte solum agemus, de posteriori verò quaest. 42. & A
 sequentibus. Deinde supponenda sunt ea generalia
 principia, quae in priori tomo satis probata sunt, sci-
 licet Christum Dominum non potuisse non insti-
 tuere vitam irreprehensibilem, atque honestissi-
 mam: imò operatum semper esse quod gratius erat
 Deo, cuius voluntatem cognoscebat, summaque, ac
 perfectissima charitate diligebat. Quocirca de inte-
 riori animi eius perfectione, & virtutum exercitio
 nihil ferè est quod hoc loco addamus. Quia ex di-
 ctis locis, & ex ijs quae de gratia, & scientia beata, &
 infusa animae Christi diximus, constat fuisse veluti
 in continuo actu, seu exercitatione virtutum, acti-
 bus earum semper sine otio, vel interruptione, sibi
 inuicem succedentibus, prout ordini charitatis Dei,
 & proximorum magis erat consentaneum. Solum
 ergo dicendum superest de ratione viuendi, quam
 instituit in his rebus externis, quae ad corporis mo-
 derationem, & conuictum humanum pertinent.
 Nam licet ex praedictis generalibus principijs aper-
 te inferatur in his omnibus elegisse quod pensatis o-
 mnibus foret honestius, Deoque gratius, explican-
 dum verò à nobis est, quid illud fuerit, quam vè ob
 causam ita sit factum.

SECTIO I.

*Cur non instituerit Christus vitam eremiticam, &
 ab hominum consortio seiunctam.*

Ratio dubitandi esse potest, quia hoc genus vitae
 est perfectissimum, & aptissimum ad nobiliores
 actus charitatis exercendos, & familiarius cum Deo
 agendum, iuxta illud, *Ducam eam in solitudinem, &
 loquar ad cor eius.* Osee. 2. Propter quod de hoc vita
 genere videtur Christus dixisse, *Optimam partem ele-
 git sibi Maria;* debuit ergo Christus eandem eligere.
 Dicet fortasse aliquis, hæc habere locum in puris
 hominibus, qui externis actionibus, vel hominum
 conuersatione impediri possunt, ne se Diuinis rebus
 feruenter impendant, & interdum etiam exponi pe-
 riculo minus honestè operandi; non verò in Chri-
 sto, cui nihil poterat ad perfectam virtutis rationem
 officere. Sed hoc non satisfacit: tum quia Christus
 Dominus in modo vitae suae non solum quid sibi ne-
 cessarium, sed quid etiam nobis futurum esset ex-
 plo, obseruare debuit. Tum etiam quia licet omnia
 Christi opera ex dignitate personae haberent infinitam
 quandam perfectionem, ex se tamen, & ex ob-
 iectis vnum praestabat alijs, cumque non posset omnia
 simul efficere (neque enim miracula non neces-
 saria fingenda sunt) debuit ea, quae meliora essent,
 praestare: huiusmodi autem sunt quae in vita solitaria
 exerceri possunt, ergo.

Dicendum verò est conuenientius fuisse, vt Chri-
 stus Dominus inter homines versaretur, & cum illis
 vitam communem ageret. Hoc est certum, quia ita
 factum esse constat ex Euangelio: certum est autem
 Christum id egisse quod magis decebat. Rationem
 autem reddit D. Thomas. Quia hoc vitae genus ma-
 ximè necessarium, vel vtile fuit ad finem Incarna-
 tionis, exercendumque munus, ad quod à Patre fuit
 missus in mundum. Non enim venit solum, vt esset
 redemptor hominum, sed etiam doctor, & magi-
 ster, tum veritatem docendo, tum etiam exemplo,
 ac doctrina hominum mores componendo. Quam
 rationem eleganter, ac perspicue D. Thom. declarat
 & in tria capita distinguit. Solum potest obijci, quia
 hæc ratio ad summum videtur probare de eo tem-
 pore, quo Christus praedicauit in mundo. Tunc en-
 im necesse fuit peregrinari inter homines, & faci-
 lem se tractabilemque praebere, vt eos ad sui cogni-
 tionem, & amorem alliceret: at vero de toto tem-
 pore vitae ante baptismum non concludit hæc ra-
 tio. Quia tunc priuatam vitam egit, & neque doce-
 bat, neque populo concionabatur, ergo non oportet

tunc tunc communem vitam agere. Potuisset quip-
 pe more Ioannis Baptistae prius solitariam, & eremi-
 ticam vitam degere: postea verò opportuno tempo-
 re homines docere, & ad eum finem cum ipsis vnà
 conuiuere. Nec dici potest, propter exemplum man-
 fuisse etiam illis prioribus annis inter homines: tum
 quia opera illo tempore facta ita priuata fuerunt,
 & paucis hominibus cognita, vt nemini fere exemplo
 esse potuerint. Tum quia licet solitariam vitam age-
 ret, plurimum posset exemplo suo homines ad simi-
 le vitam rationem, quae omnium est perfectissima permo-
 uere. Respondetur primo ad ipsimet doctoris mu-
 nus, quo postea fungendum ei fuit, conduxisse quam
 plurimum, vt totum prioris vitae tempus in conspectu, &
 comuni hominum conuictu traduceret, vt còpertum
 esset omnibus nihil ab hominibus didicisse vnquam
 nec potuisse nisi diuinitus edoctum admirandam rerum
 diuinarum scientiam ostendere. Vnde hinc postea mira-
 bantur dicentes, *Quomodo hic literas sit, cum non didi-
 cerit?* Ioan. 7. Mar. 6. *Admirantur in doctrina eius dicen-
 tes, Vnde huic haec omnia, & quia est sapientia, quae data est
 illi, & virtutes tales, quae per manus eius efficiuntur, Nonne
 hic est fabri filius Mariae?* &c. Ita quod ipsemet conuictus, &
 quasi familiaris communicatio, & vulgaris officij, ac
 vitae ratio occasio fuit, vt eius doctrina maiorem ha-
 beret splendorem, & admirationem. Secundo, non oportet
 exordiri solitariam vitam, & ab hominum frequentia,
 consortioque semotam, cum oporteret cum ijs postea
 valde familiariter agere, etiam cum publicanis, & pec-
 catoribus, eorum fragilitati quodammodo (in ijs, quae
 praua non erant) sese accommodando: tum vt eos ipse à
 peccatis abduceret: tum vt ipsi maiori cum fiducia ad
 eum accederent: hæc autem tanta mutatio posset, aut
 leuitatem indicare animi, aut suspicionem asferre, quod
 de prioris vitae perfectione aliquantulum remississet.
 Tertio magnum, & admirabile eo tempore datum est
 hominibus humilitatis exemplum, quod maioris esse
 momenti Christus existimauit, quam omnem aliam
 vitae rationem instituire, quae hominibus sanctior, &
 excellentior appareret. Addo etiam decuisse, vt Chri-
 stus exemplo suo doceret homines temperatè, & si-
 nereprehensione inter homines degere.

Ad rationem ergo dubitandi in principio positam re-
 spondet D. Tho. hic ad secundum, perfectius esse illud
 vitae genus, quod cum diuina còtemplatione còiun-
 ctam habet eam actionem, quae aliquis còtemplando, & do-
 cendo, quae meditando, alijs tradit. Et huiusmodi
 vitae ratio à Christo est inita, quia licet non sèper pre-
 dicauerit: semper tamen vitae suae modum ad eum finem
 retulit, & quod munus praedicatoris exercuit, diui-
 nam còtemplationem non omisit, non solum interitis (ubi
 nunquam illa caruit) sed etiam exterius, vocando scilicet
 ab externis functionibus, & ab hominum frequentia se-
 se abducendo. Et hinc patet responsio ad alteram diffi-
 cultatis partem. Nam in hoc vitae genere instituendo per-
 fectissimum virtutum exemplar hominibus Christus prae-
 buit. Nec tamen oportuit exercere se in per actus ex
 obiecto perfectissimos: tum quia debuit humano mo-
 do viuere, & operari, perfectio autem humanae vitae
 varietatè quandam actionum necessario requirit: tum et-
 iam quia non semper est melius operari actum secundum
 se, seu ex obiecto meliorem, sed eum, qui fini charitatis
 magis est consentaneus: tum denique quia cum Christus
 sit velut exemplar vniuersale omnibus hominibus
 propositum, operis pretium fuit, vt omnium virtutum
 opera in eo eluceret, & (quoad fieri posset) oēs in se
 hominum conditiones, aetates, & status còplecteretur
 eminentiori quadam ratione, vt omnes in eo haberet
 quod imitarentur. Quam certè ob causam oportuit, vt
 & actiuam, & còtemplatiuam vitam, ita còiungeret, vt in-
 terdum eam actionem exerceret, quae posita est in cor-
 poralibus rebus, interdum verò spiritualem, item ali-
 quando vitam ageret in exterioribus vulgarè, & co-
 munem: aliquando rursus ecclesiam, vt ieiunando
 quadraginta dies, pernoctando in oratione Dei.

Osee. 2.

Luc. 10.

Vita Chri-
sti eremitica
in cur non
deceat.

obijci.

Greg. Naz.

Hanc denique D. Thomæ doctrinam confirmare possumus eleganti Gregorij Nazian. testimonio, quod ipse quidem Basilio præstitit oratio. 20. multo tamen verius, ac perfectius Christo quadrat. Cum solitaria (inquit ille) vita, & qua societate gaudet, ut plurimum inter se disiderent, ac pugnant, ne utraque omnino, vel commoda, vel incommoda sua, pura, & immixta haberet: præclare eas inter se reconciliauit, ac permisit, ut nec contemplatio communicationis, expers esset, nec actio contemplatione careret, sed quemadmodum terra, & mare, ita etiam hæc due vite commoda sua inter se communicantes ad vnicam Deigloriam concurrerent. Multaque similia in eandem sententiam edisserit orat. 21. in Athanas. ubi inter alia describit. Sic enim hæc duo, hoc est, tranquillam actionem, & actiuam tranquillitatem, consociavit, & copulauit: ut persuasum omnibus redderet, monasticæ vite professionem, morum potius grauitate & constantia, quam corporis secessione exprimi, atque insigniri.

SECTIO II.

Virum Christus Dominus religioſe vite statum coluerit.

Iacob. 1.

In nomine vitæ religioſæ intelligamus vitam sanctam, & honestam, eo generalis locutionis genere, quo dixit Iacobus cap. 1. Religio munda, & immaculata apud Deum, & Patrem hæc est, visitare pupillos & viduas in tribulatione eorum, & immaculatum se custodire ab hoc seculo: hoc inquam, loquendi modo non est locus quæstioni, satis enim constat, Christum sanctissimam duxisse vitam. Si vero ea voce peculiariter illam viuendi rationem, & statum intelligamus, in quo homines ab effectibus terrenarum rerum abstracti Diuino munere consecrantur, paupertatem, castitatem, & obedientiam colentes, hoc sensu pauca possunt certo affirmari, dubitari vero, & inquiri permulta.

Primo igitur de obedientiæ voto, aut professione certum est non habuisse locum in Christo. Quia propter dignitatem personæ nulli hominum iure subditus fuit, ut priori tomo ostensum est. Et quamuis prioribus annis subditus fuerit parentibus; postea verò nullum habuit cui specialiter obediret, nec iure, nec facto, quamuis sacerdotibus, & Principibus Republicam gubernantibus iuxta communem legem, & morem obediit. Secundo certum est, Christum Dominum perpetuam virginitatem seruasse. Hoc est de fide certum, quia licet in Euangelio in proprijs terminis non sit expressum; tamen ex tota illius serie satis constat, & vniuersa Ecclesia semper intellexit, & omnes Patres passim prædicant, neque oportet rem satis perspicuam ac manifestam, quam ne heretici quidem in dubium vnquam vocarunt, latius comprobare. Congruentia autem sunt etiam per se notæ, primo quia hæc vitæ ratio est per se excellentior, & ad omnem finem incarnationis, & vitæ Christi magis accommodata, & officio Doctoris, ac sacerdotis summi aptissimè conueniens. Secundo quia Euangelica puritas maxime decebat Diuinam personam. Tertio propter exemplum: Prædicaturus enim erat hominibus virginitatis consilium, ideoque operæ pretium fuit, ut eos ad amplectendam illam suo exemplo permoueret. Quo loco adduci possunt omnia, quæ supra agentes de virginitate B. Mariæ ex Patribus congestimus, illa enim multo magis in Christo locum habent.

Perpetuam Christo virginian.

Dubium.

D. Thom.

Inquiri tamen consequenter potest, vtrum Christus Dominus Deo virginitatem suam, & perpetuam castitatem voto consecrarit. Sed de hac re nihil vel in Scriptura sacra, vel in veteribus Patribus scriptum inuenio: D. Thom. quidem 2. 2. q. 88. arti. 4. ad

3. in genere attigit quæstionem, an Christus aliquid voverit, & id simpliciter negare videtur, quanquam solum dicat, quod Christo secundum se non competeat vovere, duasque huius rei reddit rationes. Prima, quia erat Deus. Secunda, quia voluntatem habebat firmatam, & immobilem in bono: (finis enim voti esse videtur stabilire voluntatem in eare, quæ Deo promittitur) sed natura harum rationum concludit. Nam quamuis Deus esset, erat etiam homo.

Quapropter mihi non est dubium, quin non obstante Diuinitate personæ suæ fuerit capax voti, & obligationis ex illo ortæ. Probatur, quia ratione naturæ, & voluntatis humanæ erat capax proprii domini, propriique iuris, & obligationis. Item hac ratione poterat sese obligare homini per veram promissionem, cur non etiam Deo? Nam vnitas personæ Diuinæ in vtraque natura Diuina, & humana non obstat, quia ea non obstante poterat intercedere vera ratio iustitiæ, & satisfactionis Christi hominis ad Deum (ut in superioribus ostensum est) ergo poterat etiam interuenire promissio, & obligatio eius. Non enim hæc est magis ad alterum, quam iustitia. Præterea fuit Christus capax præcepti, ergo & voti: Patet consequentia, tum quia votum habet vim cuiusdam particularis legis, tum etiam quia non minus videtur repugnare Deo recipere legem à superiore, quam se obligare superiori, ergo si primum habet locum in Deo propter assumptam naturam, secundum non repugnabit illi. Et hæc quidem rationes non solum videntur probare non repugnasse simpliciter votum Christo, eò quod Deus esset; sed etiam non fuisse indecens, neque minus conueniens, sicut non fuit indecens habere præceptum, neque orare, sacrificium offerre, aliosve actus religionis exercere, ergo neque actus vouendi, & voti observatio, qui sunt ex perfectioribus actibus religionis. Et hinc etiam videtur eneruari altera D. Thomæ ratio. Quia votum nec solum, nec præcipue est propter firmandam voluntatem: sed propter offerendum Deo obsequium, consecrandamque & ad nobiliorem ordinem eleuandam ipsam voti materiam. Ac denique, ut actus ex voto factus perfectior sit, quam sine voto. Et hic etiam locum habet argumentum factum de præcepto, quod positum fuit Christo, etiam si haberet voluntatem firmatam in bono idemque facturus esset, etiam si non interueniret præceptum. Quia præceptum non semper ponitur propter inducendam, seu firmandam voluntatem, sed per se propter maius obedientiæ bonum.

Ex quo aliqui probabiliter opinantur, sicut Christus habuit præceptum moriendi pro hominibus, ita etiam de eadem re votum emisisse. Atque ad hoc accommodant illud Psalm. 21. *Vota mea Domino reddam.* Nam Psalmum illum de Christo omnes interpretantur. In eo enim habentur verba illa, quibus Christus in Cruce vltus est, *Deus Deus meus, quare me dereliquisti,* & ita Glossa ibi verba illa de Christo interpretatur: Et quamuis Diuus Thomas probabiliter dicat Christum ibi esse loquentum in persona suorum membrorum, si tamen propriè, & sine incommodo potest de Christo intelligi, cur non ita interpretabimur? Nam & Hieronymus ibi inter alia inquit, *Vota Christi sunt Natiuitas, vel passio, vel mysterium corporis; ac sanguinis eius.* Quæ non possunt vota dici, nisi quatenus voto oblata sunt. Eodem ferè modo exponit Augustinus ibi. Basil. verò, & Theodoretus addunt, *votum*, ibi propriè significare promissionem. Est ergo probabile Christum in primo instanti conceptionis suæ se voto consecrasse Deo ad redimendos homines, & in hunc finem omnes actiones, ac passionem vitæ suæ voto obtulisse, erit igitur etiam probabilis perpetuæ virginitatis votum Deo nuncupasse. Et confirmatur tandem, quia virginitas per se est

Christus capax voti & præcepti.

Psalm. 21.

Glossa. D. Thom.

Hieronym.

August. Basil.

Theodoret: Responso Christum

perpetuæ virginitatis votum Deo

nuncupasse

probabile est, se est

se est amabilis, & digna Christo: ergo & eius perfectio ac consecratio. Huc accedit quod hac ratione voluit Christus, matrem suam virginitatem vouere: nobis etiam consilium ut idem faciamus, quid ergo ob stare potest quo minus in hoc ipse praeferat exemplo, cum ad perfectionem hoc spectet & nullam imperfectionem includat, quae Christum deceat? Certè videtur hic dicendi modum habere plurimum pietatis ac probabilitatis. Neque videtur aduersari D. Thomae, quia ipse solum videtur docuisse, non fuisse eandem rationem vouendi in Christo, quae in nobis est: atque esse in eo peculiarem causam, ob quam voto non indigerit, quod rectè probant rationes eius. An verò de facto voverit, nec ne, videtur consulto praetermisisse propter rei incertitudinem: quod si non consilium eligendum nobis est ne rem nouam & incertam simpliciter affirmare videamur. Nobis ergo sufficiat Christum à principio castitatem coluisse eamque firmam, ac stabili voluntate sibi proposuisse, & in diuinum honorem, & gloriam retulisse. Vnde fit, ut eminenter habuerit, quidquid perfectionis est in castitate Deo consecrata per votum, siue proprium, ac formale votum emiserit, siue non.

Christus paupertatis seruauit, & coluit.
Matth. 17.
2. Cor. 8.
Matth. 10.
§ 19.

Tertio certum est, Christum Dominum paupertatem seruasse, atque coluisse. Hoc constat ex historia Euangelica. Nam Matth. 8. dicitur: *Filius hominis non habet ubi caput suum reclinet.* Idem notat Hieronymus. Matt. 17. in illo facto, quando Christus misit Petrum ad mare, ut afferret vnde solueret tributum: vnde 2. ad Corin. 8. ait Paulus, *Scitis gratiam Domini nostri Iesu Christi, quoniam propter vos egenus factus est.* Deinde Christus consilium dabat Apostolis suis Matth. 10. *Nolite possidere aurum, neque argentum,* ergo maxime decebat ut quod praedicabat verbo, doceret exemplo. Vnde Matth. 19. dicebat, *Si vis perfectus esse, vade, vende omnia quae habes, & da pauperibus, & sequere me;* id est, imitare me, & statim subiunxit diuitem difficile posse saluari, & ideo Petrus respondit: *Eccce nos reliquimus omnia, & sequimur te,* ergo dabat Christus discipulis suis exemplum paupertatis. Quocirca haec veritas in genere, & absolute sumpta de fide est, & tradita in decretis Pontificum, quos statim referam.

In modo autem explicandi hanc paupertatem magna controuersia est, quae (ut multi existimant) inter summos quoque Pontifices versatur. Ut verò intelligatur, ponendum est primo, non esse sermonem de paupertate, quae excludat excellens illud, & quasi diuinum dominium, quod Christus habuit in omnibus creaturas ratione hypostatice vnionis, de quo in priori tom. disputa. 43. Sect. 2. latius disseruimus: est igitur sermo de paupertate, ut est in usu hominum, & dicit carentiam humani dominij, aut vsum liberi earum rerum quae corpori necessaria sunt. Secundò ponendum est, non esse quaestionem de tempore vitae Christi ante baptismum. Nam de illa iam superius satis diximus, victitasse scilicet ex bonis parentum: & fortasse etiam aliquid suo labore, & fabrilis arte peperisse. Nec affirmari satis potest, verum aliquid eo tempore, ut proprium possederit, quanquam de bonis immobilibus satis certum videatur, eorum non habuisse dominium, quia neque parentum fuit haeres, neque illis emendis, aut accquirendis nauauit operam. Quod si Beatus Ioseph bona aliqua immobilia reliquit, verisimilius est dono illa dedisse Virgini, si ipsa vitam tranfigendam indigebat. Ceterarum autem rerum mobilium potuit fortasse Christus habere dominium aliquod, seu proprietatem, licet etiam fieri potuerit, ut solo usu contentus sibi à parentibus dato, dominium illis proprietatemque permiserit. Vel credi etiam potest in illa sanctissima Familia Iesu, Mariae, & Iosephi omnia fuisse communia, seruato tamen ordine. Nam Iosepho commissum erat, vt esset veluti dispensator illius domus, & verisimile est, Christum semper sese ut subditum, inferioremque gessisse: at-

que adeo nihil ut proprium toto illo tempore possedisse, ac dispensasse, sed iuxta parentum arbitratum.

Omissio ergo hoc tempore, de reliquo est controuersia, quod genus paupertatis professus tunc fuerit. Et primò est dubitatio de modo, seu obiecto huius paupertatis, vtrum scilicet omnium rerum dominium à se abdicauerit, solo usu retento, an proprietatem aliquarum rerum habuerit, vel in particulari, vel in communi: & est quaestio de rebus mobilibus, nam de immobilibus eadem, vel maior ratio est de hoc tempore, quae de tota vita superiori, & ita de his bonis nulla est controuersia, sed de mobilibus & usu consumptibilibus. Ratio verò difficultatis est, quia Nicolaus IV. in c. *exit*, de verb. signifi. in sexto, tradit Christum exemplo suo docuisse eam paupertatem, quae omnium rerum paupertate, tantum in communi, quam in particulari priuat. Vnde sentire videtur, eo tempore non habuisse Christum dominium, neque in particulari, neque in communi etiam earum rerum quae usu consumuntur. At verò Ioannes XII. in extrauagantibus, Ad conditorem, & Cum inter nonnullos, & Quia quorundam, de verborum significatione, videtur damnare ut haeticum dicere, Christum nullius rei proprium dominium habuisse. De quorum Pontificum disensione videri possunt Turrecremat. libro 2. summ. capite 112. & Bellarmin. libro 4. de summo Pontifice, capite 14. & Soto libr. 4. de iust. quaest. 1. artic. 1. Sed exponamus breuiter primò, quid res habeat: inde vero constabit, quid ad praedicta iura respondendum sit. De re igitur plura quatuor mihi videntur partim certa, partim verisimilia.

Primum est in aliqua parte illius temporis habuisse Christum aliquarum rerum dominium, saltem in communi, id est, simul cum discipulis. Hoc Christus autem ut minimum docet Ioannes 22. & colligi potest ex liquatis rebus Ioannis 4. ubi dicitur, *discipulos abisse in ciuitatem, ut rum dominos emerent.* Et cap. 6. dixit Christus ad Philippum, *Vnde ememus panem, ut manducet huius?* & Matthaei 14. dixit: *Non habent neceffe ire, dare illis vos manducare:* & Ioannis duo decimo dicitur: *Iudam habuisse loculos, & ea quae mittebantur portare, & additur ibidem Iudam fuisse furem & latronem eo, quod aliquid ex illis bonis vsparet.* Agebat ergo contra iustitiam, & dominium, quod in ea bona Christus, & alij Apostoli habebant: & cap. 13. cum Christus dixisset Iudae, *Quod facis facis, putarunt discipuli, quia loculos habebat Iudas quod dixisset ei Iesus, Eme ea, quae opus sunt nobis ad diem festum, aut ut egenis aliquid daret.* Quae omnia supponunt fuisse aliquarum rerum dominium in collegio Apostolico, cui Christus praerant. Vnde Gregorius Nazianzenus oratione 16. in fine, ut exemplo Christi homines ad erogandam eleemosynam inducat, inquit, *Quin meminet Christi crumena, quae nos ad pauperes alendos exhortatur.* Et Augustinus lib. de mendacio capite 15. *Videmus & ipsum Dominum habuisse loculos, quod ea, quae dabantur, mittebantur, ut seruari possent ad usum pro tempore necessarios.* Similia habet de opere monachorum capite decimo quarto & concione tertia in Psal. 103. & ratio probatur. Quia non poterat Christus non habere usum aliquarum rerum, & illum habebat liberum, & independentem ab alio, qui omnino esset extra collegium Apostolicum, ergo necesse est, ut vel CHRISTVS ipse, vel saltem totum illud collegium haberet talium rerum dominium. Patet consequentia, tum quia dominium nihil aliud est, quam facultas libera vtendi in omnem usum. Tum etiam quia illae res non habebant alium dominum. Nisi quis fortasse dicat voluisse Christum, ut vel soli Apostoli haberent illud dominium, vel certè, ut maneret apud eos, à quibus eleemosynas accipiebant, ipsis solum usum recipientibus, quae tamen & valde friuola sunt, &

Aliquo tempore possit habuisse dominium.
Christus autem ut minimum docet Ioannes 22.
colligi potest ex liquatis rebus Ioannis 4.
ubi dicitur, discipulos abisse in ciuitatem, ut rum dominos emerent.
Et cap. 6. dixit Christus ad Philippum, Vnde ememus panem, ut manducet huius?
Matthaei 14. dixit: Non habent neceffe ire, dare illis vos manducare:
& Ioannis duo decimo dicitur: Iudam habuisse loculos, & ea quae mittebantur portare, & additur ibidem Iudam fuisse furem & latronem eo, quod aliquid ex illis bonis vsparet.

Ioan. 12.

Greg. Naz.

August.

sunt, & sine fundamento conficta. Quia hoc neque ad perfectionem spectabat, neque ad moralem usum aliquid referebat: Et hæc est fundamentalis ratio huius veritatis. Quia huiusmodi dominium in communi neque perfectioni, neque eius statui repugnat.

Secundo verisimilius mihi est in aliqua etiam parte illius temporis habuisse Christum dominium aliquarum rerum proprium, & in particulari. Hoc probatur, quia non statim, ac baptizatus fuit, habuit discipulos, quibus cum in communi viveret, ut eis statim essent omnia communia: sed aliquo tempore saltem brevis solus degebat, & quando cepit habere sectatores, non statim habuit illos stabiles, & perfectionem profitentes. Vnde legimus semel, atque iterum Apostolos vocasse, quia non statim à principio cum eo permanserunt, nec effecerunt unum veluti corpus politicum, quod esset capax dominij communis, ergo necesse erat, ut eo tempore eorum, quæ Christus possidebat, & ad victum, & vestitum ei donabantur, proprium, ac peculiare habere dominium, ut eisdem rationibus ostendi potest. Quia tunc habebat liberum usum illarum rerum, nec potest fingi, apud quem alium earum dominium resideret. Præterea hoc nihil perfectioni derogat, quia pro temporis, & status opportunitate non poterat esse alia conueniens viuendi ratio. Denique hoc ipsum insinuat Ioannes vigesimus secundus dicens, cum hoc non sit per se malum, etiam decuisse, ut in hoc genere paupertatis, & moderati dominij Christus esset hominibus exemplo. Cum enim Christus esset commune omnium exemplar, & doctor, decuit ut omnibus præberet exemplum, & ijs, qui perfectam, & ijs, qui minus rigidam paupertatem profiterentur.

Tertio certum esse debet Christum Dominum aliqua parte illius temporis, nihil proprium in Particulari habuisse: sed ad summum in communi. Hoc sentit vterque Pontifex supra citatus. Et colligitur satis ex locis Euangelij, & alijs coniecturis, & rationibus adductis.

Quarto, & aliquando Christus tam in speciali, quam in communi omnium rerum proprietate caruerit, dubium, & incertum est. In hoc enim Pontifices dissidere videntur: possumus autem hac vti distinctione. Nam aliud est actu carere huiusmodi rerum dominio: aliud verò etiam professione, seu proposito, vel (ut ita dicam) etiam aptitudine. Priori modo dubitari non potest, quin Christus Dominus aliquando caruerit dominio rerum omnium tam in communi, quam in particulari, ut fortasse cum dicebat.

Filius hominis non habet vbi caput suum reclinet, vel quando: *Mulieres eum sequebantur ministrantes ei ex facultatibus suis*. Lucæ octauo. Quod si dicas tunc saltem habuisse vestes, quibus operiebatur, quarum dominium non erat apud alium, sed apud ipsum, vel saltem apud collegium Apostolicum dicam certè, saltem eo tempore, quo in Cruce pendit omnium rerum temporalium, & vsu, & dominio caruisse. Nam libenter cessit ijs, qui proprias vestes eripuerant. Alij verò ab hac generali propositione excipiunt vestes, quibus utebatur, quod mihi non displicet. Nam licet in Cruce vi priuari potuerit vsu illarum, non tamen dominio, quod antea habebat, qualecunque illud fuerit. Vnde scriptum est.

Diuiserunt sibi vestimenta mea, & supra vestem meam miserunt sortem. Psalm. 21. vbi vox illa mea dominium indicat. Et hoc satis fuisse videtur, ut Nicolaus dicere potuerit Christum dedisse nobis perfectissimæ paupertatis exemplum, tam in communi quam in particulari. Nam & Chrysost. hom. 17. in 2. epist. ad Corint. explicans illa verba, *Propter nos egenus factus est*, & inquirens, quæ fuerit illa Christi paupertas, respondet fuisse eam, quam in sua passione monstrauit. Posteriori modo non reperio quod aliquo tempore Christus Dominus hoc genus paupertatis profes-

sus sit ita, ut neque in communi, neque in particulari aliquid proprium habere decreuerit. Quod ut declaratur, fingamus Christum paupertatem voto firmasse, & Apostolos votum paupertatis enasisse. Dico ergo nunquam instituisse eam vitæ rationem, & statum, in quo nihil essent habituri neque in communi, neque in particulari, nec hanc paupertatem voluisse. Probatur quia in nocte cenæ Christus habebat loculos; ergo in communi habebat dominium aliquarum rerum (ut Nicolaus fatetur) ergo signum est nunquam antea professum esse illum vitæ statum, qui hoc dominium in communi non admitteret. Nam si aliquando eam rationem viuendi Christus instituisset, ab ea nunquam recessisset. Fuisset enim quodammodo ab inchoato maioris, ac strictioris paupertatis statu decidere: & iuxta hæc possunt intelligi quæ Ioan. 22. de Christi paupertate docet, quamquam fundamentum eius nobis probare non sit necesse. Existimat enim vsu, & dominium non distingui in his rebus quæ vsu consumuntur, & inde concludit, si Christus habuit vsu, habuisse etiam dominium. Quæ collectio, si bona esset, non solum concluderet de dominio in communi, sed etiam in speciali. Illud ergo, quod Ioannes assumit, non pertinet ad doctrinam fidei, unde non est ab eo, ut Pontifice definitum: sed ut à priuato doctore probabiliter existimatum, atque idcirco necesse non est, ut illi assentiamus. Verius enim est etiam in his rebus inueniri posse facultatem vtendi, quæ verè dominium non sit, & quod definita sit ad determinatum vsu, semperque à voluntate alterius pendeat. Non igitur hac ratione negamus Christum caruisse hoc dominio in communi: sed quia ex Euangelio colligi potest, nunquam eum professum esse huiusmodi paupertatis genus.

Dices, Hoc est perfectius: ergo oportuit ut aliquo tempore illud profiteretur. Respondeo primum satis esse, ut interdum eam paupertatem exercuerit. Qui licet profiteri hanc paupertatem ad statum perfectionis pertinere possit, non tamen necesse est, ut ad maiorem perfectionem pertineat. Nam pro diuersitate personarum, & statuum, interdum ita esse potest, interdum minime. Vnde Ioan. 22. in hoc sensu definit, non esse statui perfectionis contrarium aliquid in communi possidere. Et quidam dicti Fratricelli (qui oppositum docuerunt) ut hæretici damnati fuerunt. Quapropter, cum Nicolaus indicat quod habere loculos aliquid de perfectione diminuit, dicens Christum, cum loculos habuit, sese infirmioribus, minusque perfectis accommodasse, ut omnibus exemplo esset. Quidam dicunt non hoc defuisse, sed aliud agendo, ut particularem doctorem tradidisse: quod insinuat Bened. 12. ut colligitur ex directorio inquisitorum q. 12. & 18. Melius vero dicitur, Nicolaum solum asseruisse in genere paupertatis minorem, minusque rigidam esse illam, quæ loculos habere permittit: non vero inde fit, quod semper pertineat ad maiorem perfectionem simpliciter. Adde quamuis in particulari persona, vel Ecclesiæ congregatione ad perfectionis statum pertineat, profiteri paupertatem in communi, vel in particulari: tamen respectu totius Ecclesiæ, non pertinere ad perfectionem eius, ut non habeat bona communia, id est, ut ea bona, quibus aluntur membra eius, non sint sub dominio saltem ipsius corporis Ecclesiæ. Vnde primitiua Ecclesiæ, quæ videtur professam statum perfectionis, habebat dominium bonorum in communi. Quia ergo Christus cum Apostolis Ecclesiam inchoabant, necesse fuit, ut ea bona, quæ habebant, essent sub dominio illius corporis. Et ad hunc modum posset exponi Nicolaus Papa. Nam ibi ait Apostolos abdicasse dominium rerum in particulari, & in communi. Quod nequid intelligide abdicatione communi respectu totius Ecclesiæ. Neque enim negari potest, quin eo tempore, quo fidelibus omnia erant communia, ea bona, quibus utebantur

Proprium, particulare rerum dominium post baptismum quando Christus habuit.

Ioan. 22. Pa

Christus aliquando rerum omnium dominium caruit.

Matth. 8.

Luc. 8.

Psalm. 21. Nicol. Pap.

Chrysost.

In rebus vsu consumptis. bilibus dominium ab vsu quemodo distinguuntur.

Obiectio: Responsio.

AA. 4.

tantur Apostoli: essent sub dominio totius Ecclesie, ergo solum dici possunt abdicasse dominium in communi, communitate aliqua particulari, quæ fuerit specialis congregatio, & pars Ecclesie. Sicque dici potest, viuentem Christo nihil proprii habuisse collegium Apostolicum, etiam in communi. Quia quidquid habebant, commune erat ipsis, & omnibus fidelibus, seu Christi sectatoribus, & discipulis. Et ita verissimum est Christum dedisse exemplum omnis perfectæ paupertatis, quæ in Ecclesia esse potest conuenienter.

Ex his constat, quid dicendum sit ad dictorum Pontificum decreta. Ut enim alia omittamus, quæ præsentis disputationis non sunt, quod ad nos pertinet: nulla est inter eos contradictio, quod etiam Ioannes 22. in vltima extrauaganti declarauit. Ioannes enim docuit Christum aliquando habuisse rerum dominium, vel in particulari, vel in communi, & contrarium vel hæreticum damnat: hoc autem Nicolaus non negat. Sed potius expressè id admittit, dum declarat Christum habuisse loculos. Non definit autem Ioannes, semper Christum habuisse hoc dominium, quia ex Euangelio tolli non potest, & ipse solum docet, quod in Euangelio continetur, fieri ergo potuit quod Ioannes non negat, ut aliquando neque in communi, neque in speciali, quicquam CHRISTVS habuerit, quamquam hoc multo minus sit certum, quod à Nicolao non expressè asseritur, & explicandum est iuxta superius dicta. Sed roget quis verum Christus votum prædictæ paupertatis nuncupauerit, sicut D. Thomas de Apostolis probabiliter colligit ex illis verbis: *Ecce nos reliquimus omnia & sequimur te*. Nam inde videtur haberi, Apostolos hac in re fuisse Christum imitatores, atque ad id illum ut ipsis foret exemplo, idem propositum ostendisse, vortque firmasse. Sed hac in re nihil addendum occurrit ijs, quæ in simili de castitate antea diximus. Nam licet Medina hic definiat ut certum, Christum huiusmodi votum non emisisse: nihil tamen noui asserit quod id ostendat, nec D. Thomas cuius sola auctoritate, & rationibus ipse nititur, id ut certum definit, ut supra satis explicato reliquimus.

Illud sanè certius est, siue Christus paupertatem hanc voverit, siue non: libera tamen & spontanea voluntate illam assumpsisse, ut nostram salutem operaretur, nobisq; perfectionis exemplo esset. In quo grauius errauit Armachanus ser. 4. qui dixit. Christum nullius rei dominum, vel proprietatem habuisse, non voluntate sua, sed quia ea conditione accepit à Deo vsu rerum, ut nullam sibi posset appropriare. Tale enim, inquit, accepit dominium, quale Adam in statu innocentie: Adam verò hac conditione vsu rerum accepit, quæ omnia vana sunt, & sine fundamento, & contra Paul. 2. ad Cor. 8. dicentē, esse gratiam & beneficiū Christi, quod egenus fuerat propter nos. Ad hæc Christus voluntariè pro nobis dolores, passionisque sustinuit, ergo simili voluntate pro nobis pauper factus est. Item Ioā. 6. cum turbæ illum creare vellent Regem, voluntariè fugit. Deniq; illud, quod de Adamo dicitur, incertum est, & fortasse non verum, tamen (quauis ita esset) Christus non erat subditus illis legibus, & præterea cum secundum corpus factus fuerit in similitudinē carnis peccati & quoad hoc non assumpsit perfectiones iustitiæ originalis, consequenter fuit capax dotumq; proprietatis, quæ introducta est, & accommodata statui naturæ lapsæ, & carnis passibilis. Quod ergo Christus non assumpsit hoc dominium politicum & humanum, non idè fuit, quia esset incapax illius, sed quia voluntariè illud à se abdicauit, seu vsurpare noluit.

Tandem solet circa hanc Christi paupertatem inquiri, an interdum tanta fuerit, ut mendicare compellus sit. Caiet. Mat. 5. negat, Christum aliquando mendicasse: cuius sententiam sequitur Medina hic;

& Castrus lib. 10. aduersus hæres. verbo, mendicitas. Fundamētum horum authorum solum est, quia non legimus Christum mendicasse. Quamquā enim Ioan. 4. legamus Christum petisse à Samaritana potum aquæ, illud verò non fuit propriè mendicare, nam illud etiam diuitibus, & nobilioribus interdū euenit. Quin potius legimus, Christum mendicis, & egenis elemosinā erogasse: legimus etiam mulieres quasdam Christi sectatrices, suis cum facultatibus aluisse. Addi solet in huius sententiæ confirmationem, quod in veteri lege videtur prohibitum mendicare. Deut. 15. *Omnino indigens, & mendicus non erit inter vos.*

Contrariam sententiam constantissimè defendit VValdenſis lib. 4. doctrin. fidei antiquæ c. 3 & 4. vbi priorem sententiam appellat nimis hereticā, & Scripturæ, ac veterum doctorum assertioni contrariam. Sed in hac censura excessit, nisi loquatur iuxta hærentem eorum hæreticorum, quos impugnat. Illi enim negabant licere religiosis medicare, & idè negabāt Christum mendicasse ut mendicatem damnarent. Et hoc modo hæreticum est dicere, Christum mendicitatē vitasse ut malam, quod vero re ipsa mendicauerit, necne, ad dogmata fidei non spectat. Eandem sententiam scilicet Christum mendicasse tenuit Cathar. lib. 2. contra Caiet. & Sixtus Sen. lib. 6. Biblioth. aino. 118. & 137. & Albertus Pighius lib. 5. contra Erasimum. Probari autē potest, primo quia coniecturæ alterius sententiæ nullius momenti esse videntur. Ut enim omittam interdum August. interpretatum esse, actum illum petendi potum à Samaritana fuisse actum mendicandi. Item, quod alijs placet verbum illud Christi Luc. 19. *Zachæ in domo tua oportet me manere*, fuisse quoddam mendicandi genus: etiam si domus, scriptum non esse Christum interdum mendicasse, non propterea sequitur nunquam mendicasse. Quia neq; hoc etiam legitur, neq; omnia, quæ Christus fecit, vel non fecit, scriptis mandata sunt: deinde ex ijs quæ scripta sunt, conieciimus quæ scripta non sunt. Ut ex eo quod Christus duodecimo ætatis anno relictis parentibus Ierosolymis mansit, pie colligunt Bernard. & Bonauent. illis diebus è mendicato vixisse: Sic igitur legimus, eo tempore quo Christus prædicauit, aliquando indiguisse ut alienis facultatibus aleretur, ut videre est Luc. 8. non constat autē, neq; est admodum verisimile semper fuisse illi vitro oblatas res omnes necessarias ipso nihil petente, ergo verisimile est interdum sibi necessaria postulasse, quod est mendicare. Explicatur minus, primò quia licet legamus aliquando mulieres sequentes ipsum, cum suis facultatibus sustentasse: non tamen semper habuit mulieres sectatrices. Nam in principio suæ prædicationis, quando discipulorum delectum habere cepit, non est verisimile, statim adhesisse ei comites sceminas, in eiusque obsequium suas facultates erogasse. Deinde quia Matthæi 21. legimus Christum aliquando venientem Bethania Ierosolymam in itinere esuriuisse, & ad arborem ficu accersisse, ut inde resciceretur, non ergo tunc aderant scemina quæ ex facultatibus suis illum alerent. Quid ergo prohibet, quo minus similem periculis passus inopiam, è mendicato sibi subuenerit? Præterea verisimilius videtur Apostolos interdum mendicasse, ut quando missi sunt sine pecunijs, & cæteris rebus apud Matth. & Luc. vtroque capite 10. ut prædicerent, & ab ijs, quos docebant, victum haberent, iuxta illud. *Dignus est operarius mercede sua*, cur ergo non crederentus illud etiam interdum fecisse Christum ut Apostolos suo inflammaret exemplo, & quia actus ille est bonus, & humilitatem præferat. Neque enim verum est, fuisse inter Iudæos mendicare prohibitum. Verbum enim illud Deuteronom. 15. non prohibitionem continet: sed promissionem, promittit enim Deus illis tantam rerum abundantiam, ut nemini medicare, futurum necesse sit. Quæ promissio sub conditione facta est, quæ ibi statim sub-

Ioan. 4.

Deut. 15.

VValdenſis

Cathar.

Sixt. Sen.

Alb. Pigh.

August.

Luc. 19.

Bonauent.

Luc. 8.

Matth. 21.

Matth. 10.

Luc. 10.

Deut. 15.

tam sub-

tim subiungitur, *Si audieris vocem Domini Dei tui: & A* ideo non est impleta, quia conditio non est appo-
 sita. Vel certe (vt exponit D. Thomas 2.2. quæstion. 189.
 artic. 5. ad 3.) licet illa sit prohibitio, non tamen sit
 egenis nemendicent: sed diuitibus, ne in subuenien-
 dis pauperibus ita sint auari, vt eos cogant mendi-
 care. Quæ expositio videtur magis consentanea
 textui: tum quia ibi non tradebantur promissiones:
 sed potius præcepta, vel admonitiones quædam ad
 misericordiam pertinentes. Tum quia statim subi-
 iungitur in vulgata, *Non erit mendicus inter vos, vt be-
 nedicat tibi Dominus.* Intelligendum autem puto il-
 lud non tam fuisse rigorosum præceptum, quam
 exhortationem ad elargiendas copiose eleemosy-
 nas: tamen, quia id re ipsa futurum non erat, subiun-
 gitur ibidem. *Non deerunt pauperes in terra habitatio-
 nis tue, & ideo ego præcipio tibi, vt aperias manum fratri
 tuo, &c.* vbi nomen pauperis mendicum significat, vt
 constat ex Hebræo, quia eadem vox est utrobique. B
 Et quia præceptum eleemosynæ (quod statim subi-
 iungitur) raro obligat, nisi quando is, qui indiget,
 petit, non ergo prohibiti erant mendici, qui ibidem
 futuri esse prædicuntur. Vnde in Euangelio legi-
 mus multos inter Iudæos mendicasse, vt de duobus
 cæcis Ioann. 9. Lucæ 18. & de alio claudo Actuum
 3. & de Lazaro Lucæ 16. Et hinc facile constat nul-
 lius momenti esse coniecturam illam, quod Chri-
 stus interdum alijs eleemosynam dabat. Hoc enim
 etiam de Apostolis dici posset, & de omnibus ferè,
 qui paupertatem voluntariam profitentur, quibus
 frequenter accidit, vt nonnulla, quæ mendicando
 quaesierunt, pauperibus elargiantur. Tandem de
 Christo rectè intelligitur illud Psalm. 39. *Ego autem
 mendicus sum & pauper.* Nam psalmum illum de Chri-
 sto intelligit Paul. ad Hebræ. 9. item illud Psalm. 108.
Persecutus est hominem inopem, & mendicum. Petrus e-
 nim Act. 1. exponit persequutorem illum esse Iu-
 dam, atque ad eod mendicum fuisse Christum. Et i-
 ta etiam ibi interpretatur Hieronymus, Augustinus,
 Theodoretus, & Arnobius, Basilus etiam in regulis
 breuiorib. regul. 262. ita legit locum illum Paul. 2 ad
 Corinth. 8. *Propter nos mendicus factus est.* Quia ver-
 bum Græcum, *πρωτεύω*, propriè mendicare signifi-
 cat, quanquam interpretetur, eum posse dici men-
 dicum, quia ex diuite egenus factus est, & similiter
 alij Patres sentiunt posse mendicum exponi, id est,
 pauperem, & egenum, tamen nihil etiam vetat, quod
 propriè, & in omni rigore intelligatur, & idem est E
 de alijs testimonijs, quæ V Valdensis congerit.

Responsio.
Christum
aliquando
mendicasse
probabile.
Hieronymus.

Quocirca (si in re incerta iudicium ferendum est)
 hæc posterior sententia videtur magis probanda,
 quia supposita Christi paupertate, & varijs itin-
 ribus, vix fieri potuit, vt non interdum illi occurrerit
 necessitas mendicandi: præsertim cum tante pauper-
 tatis fuerit (vt notat Hieron. Matthæi 21.) & ita nulli
 adularius sit, vt interdum in vrbe maxima nullum hospitem
 nullam inueneris mansionem, & oportuerit eum redire Be-
 thaniam, vt in domo Lazari hospitio reciperetur, quod
 certe quoddam genus mendicitatis erat. Atque ha-
 stenus de Christi paupertate.

Christus re-
ligiosus quo-
modo fuerit.

Vltimo loco ex his omnibus facile colligi potest,
 quid propositæ quæstioni respondendum sit. Nam
 si loquamur de statu religionis, qui per tria vota ef-
 fentialia constituitur, manifeste constat Christum
 Dominum hoc sensu religiosam vitam professum
 non esse. Quia neque illa tria vota emisit, nec satis
 constat an aliquod eorum nuncupauerint. Si verò
 consideremus id quod perfectionis est in statu reli-
 gionis, & religiosum vocemus eum, qui se totum ab
 effectu humanarum rerum abstraxit, ac diuino cul-
 tui perpetuò, & immobiler confecerat, sic certum
 est Christum instituisse vitam habentem excellen-
 tiori modo quiddam perfectionis est in vita reli-
 giosa seculis imperfectionibus. Nam status religio-

nis solum est via ad perfectionem, Christus autem
 nunquam fuit in via perfectionis: sed semper in ter-
 mino. Rursus alij indigent voto, quo eorum vitæ
 ratio stabilis, ac firma censeatur: Christo autem Do-
 mino sufficiens ad hoc erat deliberata voluntas, fir-
 mumque propositum, quia de se erat ita confirma-
 tus in bono, vt semper, quod esset perfectius, facili-
 mè posset operari. His autem, aliisque ablatis imper-
 fectionibus, in Christo fuit summa perfectio pau-
 pertatis, castitatis, & obedientiæ, ad Deum quidem
 iure, & facto, ad homines verò saltem vsu, & facto.
 Nam homini iure subdi non debuit, non propter
 defectum, sed potius propter personæ maiestatem,
 & excellentiam. Denique summam habuit perfec-
 tionem charitatis, ad quam hæc omnia ordinan-
 tur, habuit ergo eminentissimo modo quiddam
 perfectionis in religiosorum conuentibus, & in quo-
 libet alio perfectionis statu esse potest.

SECTIO III.

*Virum Christum vitam auferam agere debuerit, an
 moderatam.*

Quæstio intelligitur de vitæ seueritate in victu, &
 vestitu, rebusque alijs, quæ ad corporis castiga-
 tionem pertinent. Ratio dubitandi est, quia multis
 de causis videtur decuisse, vt Christus magis quam
 alij homines, hoc vitæ genus institueret. Primò, quia
 eiusmodi vitæ seueritas maximè est ad hominis per-
 fectionem in statu naturæ lapsæ propter vincendas
 cupiditates, exercendamque patientiam necessaria
 ergo quamuis Christus propter seipsum non egeret
 hoc medio ad perfectionem acquirendam: tamen C
 vt homines ad illud amplectendum alliceret, oportuit
 vt eo vteretur. Secundò, quia huiusmodi cor-
 poris afflictiones sunt ad satisfaciendum Deo pro
 peccatis aptissimæ, quamuis autem Christus non
 haberet peccata, pro quibus satisfaceret: tamen to-
 ta mortalis eius vita ordinata est, ad satisfaciendum
 pro nostris, ergo, vt non solum ex dignitate personæ,
 sed etiam ex ipsorum operum proportionem, & qua-
 litate magis satisfaceret, decuit vt hanc vitæ ratio-
 nem assumeret. Tertiò, multum confert hoc seue-
 ra vitæ institutum ad commouendos homines, &
 persuadendum, quia magnam conciliat sanctitatis
 opinionem. Et licet non debeat propter hunc finem
 præcipuè fieri: tamen quando simul sperari hic fru-
 ctus potest, non est malum: sed potius bonum simul
 intendere. Sed incarnatio, & vita Christi ordinaba-
 tur ad docendos, excitandosque homines ad virtu-
 tem, & poenitentiam, ergo propter hunc etiam finem
 maximè decuit, vt vitæ seueritatem seruaret
 Christus, & ostenderet: Quæ omnia in Ioanne Ba-
 ptista confirmari possunt, qui eximia vitæ austerita-
 te est vsus, non quidem propter peccata, quæ com-
 miserat, quæ vel nulla, vel exigua fuerunt: sed ne illa
 committeret, & vt hominibus poenitentia præbe-
 ret exemplum, sicque sanctitatis exemplo, & opinio-
 ne, apud homines plurimum valeret, & testimo-
 nium de Christo redderet. Quartò, potest hæc pars
 suaderi ex facto ipso: nam vita austerior nihil aliud ef-
 se videtur, quam vita laboribus, & doloribus ple-
 na, & perpetuè cuidam abiectioni seu corporis mor-
 tificationi & cruci subiecta: constat autem ex histo-
 ria Evangelica, huiusmodi fuisse Christi Domini vi-
 tam: ergo.

Dicendum verò est primò, non oportuisse, vt Vita Christi
 Christus austeram vitæ genus profiteretur. Conclu-
 sio hæc est certa, quæ satis probatur, primo ex factis, *cur austeram*
 & verbis ipsiusmet Christi Matth. enim 11. dixit, *non decuit.*
Matth. 11.
Non manducans, neque bibens, & dicunt demo-
nium habet. Venis filius hominis manducans, & bibens, &
dicunt, ecce homo vorax, & potator vini, ex quo loco
colli-

Chrysostom. colligunt Sancti Patres, consulto Christum instituisse vitam minus seueram, ac rigidam, quam Ioannem, ut facilius omnes lucrificeret. ut dixit Chrysostom. hom. 38. in Matt. qui subdit. Illam autem viuendi viam, quæ ieiunio claros efficit, Ioanni omnino postea dimisit, ipse vero publicanorum, atq. peccatorum mensas elegit, ut publicanos & peccatores saluaret. Dicit autem postea, quia, ut paulo antea dixerat, aliquando Christus, illam quoque vitam consecit, cum quadraginta diebus ieiunauit. Quod breui tempore fecit, ut daret exemplum: communis autem modus vitæ fuit alius, ut commodius munus suum impleret. Et ex eodem etiam loco colligit Irenæus libro 4. contra Hæres. c. 51. Christum ita conuersatum esse cum hominibus, ut eorum communibus cibis videretur, & vinum biberet. Sed latius hoc persequitur Augustinus libro 16. contra Faust. capite 31. animaduertens non ideo dictum esse, Ioannem nec manducasse, nec bibisse, quia omnino non manducaret, nec biberet: sed quia vinum, & ficeram non biberet, sed aquam, nec communibus cibis hominum vteretur: sed locusta, & melle syluestri. Vnde recte concludit de Christo dici, venit filius hominis manducans, & bibens: eo quod & vino, & illo victu, quo Iudæi utebantur, vteretur. Apertius D. Thom. Matthæi 11. dupliciter (inquit) homines attrahuntur ad bonam vitam, quidam enim per speciem sanctitatis, alij per viam familiaritatis, Dominus & Ioannes diuiserunt sibi duas vias: Ioannes, immo Dominus per Ioannem elegit sibi viam austeritatis: per se elegit viam lenitatis. Et infra querit cur ita se gesserit Christus, & tres reddit rationes sumptas ex fine redemptionis, quæ ibi legi possunt. Idem in Catena Matthæi vndecimo, vbi Chrysostomum, & Hieronymum citat, & Lucæ septimo ibi affert Augustinum libro 2. quæstion. Euangel. in 11. dicentem, Christum vtendum ceteris cibo & potu, lætitiæ regni significasse. Multa familia habent alij Patres, & expositores his locis, Ambros. libr. 2. in Lucam cap. 1. Abulens. Matth. 11. quæstion. 43. Quinque rationibus confirmat, non decessisse Christum austeram vitam agere. Idem Theophylactus, Euthymius, Caietanus, Gagneus, Titelmanus, & alij Matth. 11. vbi Palacios refert Druthmarum dicentem, Dominus sumens à publicanis corporalem cibum, ut eis spirituale traderet, ideo laxius vivebat: idem Albertus Magnus Lucæ 7. Iansenius in concordia ca. 47. De vestitu autem constat ex Euangelio non fuisse vsum vestis contextæ expilis camelorum, aut zona pellicea, sicut Ioannem: sed alius, quæ in more essent apud Iudæos. Tum quia si in hoc aliquid singulare Christus egisset, non omnes Euangelistæ id prætermisissent. Tum etiam quia vestis aspera, & rigida, ac mensa vulgaris, & communis non recte inter se cohereret. Tum etiam, quia sæpe in Euangelio fit mentio vestimentorum Christi, & indicatur non fuisse vnum, & simplex: quin etiam fuisse ex materia communi, qua reliqui homines vterentur. Hoc patet ex Ioann. 13. Surgit à cena, & ponit vestimenta sua, non quidem omnia (ut per se constat) neque enim nudum manere decebat, pluribus ergo vestibus induebatur. Quod etiam ex iis, quæ in passione narratur, euidenter constat. Nam Ioan. 19. milites quædam vestimenta inter se diuiserunt, super tunicam vero inconfutibilem sortem miserunt, ergo necesse est fuisse vestes diuersas. Imo Euthy. his locis, & super Matt. ex prædictis verbis colligit Christum, ut minimum tribus vestibus vsum fuisse, nimirum interiori tunica, siue subucula, & alio vestimento, quod super indusum gestari solet, & pallio, quod est externum operimentum aliarum vestium. In quo (vt idem auctor meminit) non agebat Christus contra consilium, quod Apostolis dederat Matthæi 10. Neque duas tunicas, &c. Quia ibi non agit de pluribus vestibus diuersarum rationum, quæ veluti vnum integrum indumentum constituunt, sed de vestibus muta-

A toriis eiusdem rationis. Sicut Ioann. Bapt. cum Luc. Luc. 3. dicebat. Qui habet duas tunicas, det non habenti, non loquebatur de vestibus diuersarum rationum, quæ singulæ ad munus suum necessariae sunt, ut homo integre, & decenter vestiatur: sed agebat de vestibus superfluis, & ad eundem finem confectis. Rursus ex eisdem locis colligere licet, quamquam vestes Christi pretiosæ non fuerint (quod aliqui de veste inconfutibili opinati sunt, non tamen recte, quia id non decet Christum, qui dixerat. Qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt.) Licet (inquam) pretiosæ non fuerint, non fuisse tamen omnino viles, sed mediocres, & communes. Alioquin non tantam diligentiam adhibuissent milites, ut eas partirentur inter sese, sortem mittentes, ut nec fieret ulli iniuria, nec inter se contenderent, cui pars melior esset tribuenda. Nam (vt recte notauit Iansen. capite 143. concord. & insinuarunt Theophyl. in Marcum & Ambros. in Lucam) super omnia vestimenta sortem miserunt (vt ex verbis eorundem Euangelistarum non obscure colligitur) sed specialiter super tunicam, quam nullo modo scindere voluerunt, ne tota dissolueretur, & omnino periret. Erat ergo vestis illa lanea, & iuxta communem morem illius populi contexta. Vnde notat Isidorus Peleusiota libro 1. f. pist. 74 ad Cratonem, fuisse communem vestem, qua utebantur pauperes Galilæorum, fuit ergo victus, & vestitus Christi communis, & vulgaris. Quod si hoc verum est de illo tempore, quo mundo prædicauit, potiore id iure credendum de priori tempore, quo priuatam debebat vitam. Præsertim cum tum temporis vulgarem exerceret artem, & more aliorum exterius viueret. Ratio autem omnium est, quam supra tetigit Chrysost. & hic explicuit D. Thom. artic. 2. quia ad finem incarnationis, ita fuit expediens, ut prædicatione sua, familiarique vsu posset homines ad se allicere. Quam rationem ipsemet Christus reddidit Phariseis, quando eis calumniantibus, quod cum publicanis, & peccatoribus manducaret, respondit. Non veni vocare iustos, sed peccatores. Matthæi 9. Præterea, quia ut dixit Nicolaus 4. in ca. Matth. 9. Exijt qui seminat, de verborum significat cum Christus omnibus sit propositus in exemplar virtutis, oportuit, ut omnes & fortes, & infirmi in eo haberent quod imitarentur, atque in illum intuentium nullus posset de virtute consequenda desperare. Et ideo summæ charitatis, atque adeo & perfectionis in eo fuit, quod omnibus omnia fieri voluit, & fratribus assimilari, ut misericors fieret.

Dico secundo, quamuis Christus non egerit exterioriorem vitam nimis seueram, & rigidam: egerit tamen moderatissimam, quæ ad seueram potius & austeram, quam ad blandam, ac suauem propius videretur accedere. Hanc conclusionem probant rationes dubitandi in principio positæ, & per se videntur satis clara, & certa. Quia hoc vitæ genus decebat Christi personam, & grauitatem, præsertim cum vitam perfectam prædicaret, omnesque delicias aspernandas doceret. Quod facere expediebat & verbo, & exemplo, ut ex his, quæ de paupertate eius dicta sunt, & de mysteriis infantia, & iuuentutis eius liquido constare potest. Denique hæc assertio soluendo difficultates in principio positas explicabitur, & confirmabitur melius.

Ad primam ergo rationem respondetur ex Diuo Thom. hic ad 1. abstinentionem cibi, & potus, (& idem est de ceteris corporis afflictionibus) per se non pertinere ad salutem, neque ad perfectionem virtutis. Argumenta Quia regnum Dei non est ea, & potus, ad Roman. octauo. in oppositum Sed in equanimitate tolerandi, quos nec copia subleuat, nec deprimit egestas, ut dixit August. quem D. Thomas citat. Quod ut magis explicetur, aduertendum est, moderationem in cibo, & potu, & reliquis, quæ ad corporis cultum spectant, quatenus per eam seruetur medium rationis, pertinere, ac necessariam esse ad vir-

*Austeritas
vita in statu
nature la-
pfa vitæ
necessaria
quomodo.*

ad virtutem. Quia hoc est temperantiae obiectum: quæ virtus per se, & in omni statu homini est necessaria, præsertim in animali corpore viuente: huiusmodi autem virtutis obseruatio non potest dici seueritas vitæ, sed moderatio, & temperatio. Alia vero est abstinentia cibi, & potus, & aliarum deliciarum corporis, quæ non solum superflua moderatur, sed etiam ex ijs, quæ temperata censeantur multa respuit, & hæc in tota sua latitudine dici potest penitentia: quæ si aliquo modo sit excellens, vel supra communem hominum virtutem potest dici austeritas, seu seueritas vitæ, in qua varij possunt esse gradus, vt per se constat. Hæc ergo vitæ austeritas, seu penitentia per se non est necessaria ad salutem, neque in statu innocentie esset necessaria ad perfectionem virtutis, in statu tamen naturæ lapsæ est valde utilis, & necessaria ad perfectionem virtutis non propter se, sed propter aliud. Primo ad satisfaciendum pro peccatis. Secundo ad frenandam carnis concupiscentiam. Tercio ad abstrahendum animum ab effectu terrenarum rerum, vt delicijs corporis carens, proprijs, ac spiritualibus oblectetur. Quarto ad humilitatis, patientiæ, fortitudinis, & similibus virtutum exercitationem, Christus ergo Dominus in primis dedit nobis exemplum moderationis, & temperantiae, quatenus per se est ad virtutem necessaria, quia cum hæc sit propter se amanda, & obseruanda, non potuit in Christo non esse perfecta. At vero austeritatis, & seueritatis vitæ non fuit ita necessarium, vt nobis daret exemplum, quia in eo non erat eadem ratio, & necessitas huius austeritatis, quæ in nobis est, sicut in statu innocentie, vel seueritatis hominibus præstaret. At vero, quia non solum propter se, sed magna ex parte propter nos plurimum virtutum actus exercuit, & quia erat doctor, & exemplar hominum, idcirco non omnino prætermisit huius austeritatis opera, sed tempore opportuno quædam perfectissima, & eximia illius præbuit exempla: vt cum quadraginta diebus ieiunauit, & cum circumiit ita docens, vt non haberet vbi caput reclinaret, vt Chrysostomus aduertit. Quæ tamen exempla ita cum ordinaria, & communi vitæ moderatione coniunxit, vt & penitentia, ac seueritatis utilitatem nobis ostenderet, & suo muneri prædicandi, ac leniter, & familiariter conuersandi cum hominibus, vt eos ad se traheret, non deesset.

*August.
D. Thom.
Vita sancti-
tas, & regu-
la perfectio-
nis non est ex
vita austeri-
tate pensan-
da.
D. Thom.
Cassian.*

Ex quo præterea intelligi voluit (vt etiam Augustinus, & D. Thom. parum antea citati adnotarunt) quanquam austeritas vitæ multum ad perfectionem conferat, & quodam modo necessaria sit, non tamen ab illa sumenda esse regulam perfectionis, ita vt ratio aliqua, seu institutum vitæ religiosæ eo perfectius censendum sit, quo maiorem vitæ austeritatem proficitur. Quod præter exemplum Christi, & Augustini, & Thomæ auctoritatem ratio etiam conuincit, quia hæc austeritas non est necessaria ad perfectionem propter se, sed vt medium ad virtutem comparandam, præsertim charitatem Dei, & proximi, vt per se constat, & tradit D. Tho. 2. 2. q. 184. art. 3. & Cassian. quem ipse refert collat. 1. cap. 7. ergo si de hoc medio aliquid remittatur, vel quia charitas Dei, & proximi id postulat, vt accidit Christo, vel quia adhibentur alia media, quæ iudicantur magis necessaria, & oportuniora in aliquo statu, considerato fine, & actionibus eius, quæ non possunt omnia

cum summa illa seueritate coniungi, hominum fragilitate spectata, hæc (inquam) austeritatis diminutio nihil remittet de perfectione status, sed ea non obstant tanto poterit esse maior perfectio, quanto & finis vitæ perfectior, & media ad eum obtinendum magis sunt proportionata. Nam vt Paulus inquit 1. ad Tim. 4. *Exercitatio corporalis, ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia.* Quem locum, licet Chrysostomus, & Greci aliter interpretentur tamen Ambr. Anselm. D. Tho. Caiet. & alij intelligunt in eo loqui Paulum de corporis afflictione, & castigatione, & non quidem eam reicere inutilem, sed eam conferre cum pietate, quæ in Dei cultu, & proximorum beneuolentia, & misericordia posita est, & hanc illi præferre, vt meliorem, & utiliore. Vnde Anselmus. *Corporalis (inquit) exercitatio, quæ est ieiunij, vigilijs, labore manuum, ac multimoda corporis afflictione, parum utilitatis habet respectu magna utilitatis, quam habet pietas religiosæ mentis, & infra. Exerce te ad pietatem, id est, compassionem proximorum, & ad opera misericordiae.* Quod magis explicans D. Th. inquit, *Exercitatio ieiunij, & huiusmodi in sua natura non sunt bona sed penalia, & si homo non peccasset, nihil horum fuisset, sed sunt bona medicinalia.* Sicut enim thabarbarum est bonum, in quantum releuat a cholera, sic & ista, in quantum comprimunt concupiscentias: ergo ad istud modicum sunt vitia, & infra, *Quia tantum ad morbum peccati carnalis, non spiritualis, quia aliquando propter abstinentiam homo in iracundiam, inanem gloriam, & huiusmodi incurrit, præter ergo abstinentia pietatem, & accipitur hic utroque modo pro cultu Dei, & misericordiae.* Quod adhuc amplius exponens Caietanus ait. *Secundum genus proprium corporalis exercitatio in ieiunijs, abstinentijs, peregrinationibus, cilicijs & huiusmodi ad modicum utilis est, quia tantum valet ad domandum corpus proprium pietas autem utilis est, id est, officia pietatis erga Ecclesiam matrem, & cultus erga Patrem familiam domus, quæ est Ecclesia sunt vitia ad omnia tam spiritualia, quam temporalia.* Ad eundem modum intellexit hunc locum D. Bernardus in Apologia ad Gualiel. Abbatem, vbi postquam prædicto modo Paulum exposuerat, subiungit. *Sicne illa spiritualia persuades, vt etiam hæc, quæ ex regula habemus, corporalia damnes? Nequaquam, sed illa oportet agere, & ista non omittere: alioquin cum aut ista omitti necesse est, aut illa, ista potius omitenda sunt, quam illa.* Quanto enim spiritus corpore melior est, tanto spiritualis, quam corporalis exercitatio fructuosior. Tu ergo cum de horum obseruatione clatus, alijs eadem non obicruantibus derogas, non te magis transgressorem regule indicas, cuius licet minima quedam teneas, meliora deuitas? De quibus Paulus, *Abmulamini, ait, charismata meliora.* Detrahendo quippe fratribus, in quo temetipsum extollis, perdis humilitatem, in quo alios deprimis, charitatem, quæ sunt charismata meliora. Tu, si tuum corpus multis, ac nimijs laboribus attereres, ac regularibus asperitatibus mortificas membra tua, quæ sunt super terram, benefacis. Sed quid si ille, quem similiter non laborantem diiudicas, modicum quidem habet de hac, quæ ad modicum est utilis, corporali videlicet exercitatione, amplius autem, quam tu de illa, quæ ad omnia valet, id est, pietate. Non potest ergo ex sola vitæ austeritate perfectio mensurari, sed omnia consideranda sunt, præsertim finis, mediaque omnia, quatenus tali fini sunt magis accommodata, ita vt non vnum tantum, aut alterum medium per se consideretur, & cum alio conferatur, sed vniuersa mediocritas, & videndi ratio. Nam interdu, quod de corporali austeritate remittitur, alijs laboribus compenatur, & præsertim omnium spiritualium affectuum diligentia, ac continua moderatione, & omnium humanarum dignitatum, & ho-

1 Timoth. 4.

*Chrysostom.
Ambros.
Anselm.
D. Thom.
Caiet.
Perfectio sta-
tus religiosi
maior, mi-
noris vnde
sumenda.*

D. Thom.

Caietan.

Bernard.

Ioan. 12.
Pap.

& honorum abdicatione, ac denique integra voluntatis renuntiatione, quæ ad perfectionem obtinendam maxime confert. Nam ut eleganter dixit Ioannes 2.2. in extrauaganti *Quorundam*, de verborum significatione. *Magna quidem paupertas; sed integritas maior bonum est; sed obedientia maximum, si custodiatur illa.* Nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti donatur, & animo. Vnde fit, cum corporis castigatio ad castitatem per se, & vi sua referatur, non posse inter maxima bona ad perfectionem conducentia annumerari: sed medium locum tenere. Ac propter ea Christus Dominus prima, ac præcipua exempla vitæ suæ in virtute obedientiæ constituit: deinde in operibus pietatis, & hominum conuersione, & ijs omnibus adiunxit aliquam vitæ seueritatem, docens hæc etiam esse necessariam, sed in ea mensura, quæ suo muneri expeditur.

Corpus fuit
quomodo
Chrysost. as-
fuerat.

Vnde ad secundam rationem in principio positam respondetur, Christum munus redemptoris cum munere doctoris coniunxisse, & utriusque omni ex parte satisfecisse, & ideo assumpsisse omnes dolores, & afflictiones corporis, quæ secundum perfectam equalitatem, & proportionem ad satisfaciendum pro nobis, satis, superque essent, eam autem vitæ seueritatem, quæ ad perficiendum prædicatoris munus accommodata non erat, omisisse. Addere præterea possumus austeritatem vitæ, & castigationem corporis non consistere solum ijs in rebus, quæ manifeste, & in hominum conspectu fiunt. Multa enim occulte, ac secreto fieri solent, quibus corpus castigatur, & affligitur, ut secreta verberatio, cilicium, humi, & cubatio & alia id genus: quis autem scire potest utrum Christus Dominus sæpe his modis carnem suam occulte afflixerit, ut magis ac magis pro nostris sceleribus satisfaceret? Ego quidem non dubito, quin sæpe cum in oratione Dei dies, noctesque consumeret, peccata nostra desleret, pro eisque contristaretur. Quia charitas Dei, & hominum illum urgebat. An vero alijs supradictis viis fuerit ad affligendam carnem suam, & satisfaciendum pro nobis, quia neque scriptum inuenio, neque admodum necessarium apparet, affirmare non audeo, quanquam neque indecens neque incredibile mihi esse videatur.

Chrysost.
Christus, &
Ioannes in
elizando vi-
ta statu cur-
tam diuersi.

Ad tertium & simul ad exemplum de Ioanne Baptista respondetur cum Chrysost. hom. 38. in Matt. Vbi de hoc argumento multa eleganter disputat, & primum inquit, Ioannes præter vitæ sanctimoniam nihil aliud magni ostendit, quia nullum fecit signum, Christus vero signorum, atque miraculorum testimonio claruit, & ideo vitam viuendi viam Ioanni dimittens, ipse publicanorum, atque peccatorum mens elegerit, ut publicanos, atque peccatores saluaret. Secundum ait Ioannem, & Christum venatorum more diuersis, & quasi contrariis viis incesisse, ut homines caperent. Nam quoniam vniuersum pene genus humanum maxime ieiunantes solet admirari, & duritiam viuendi nimium approbare, ideo à teneris vnguiculis dispensatione diuina duriter vixit Ioannes, ut ad credendum verbis suis populi ducerentur, Christus vero licet hanc viam ipse confecerit, cum quadraginta diebus ieiunauit, & cum circumiit, ita docens, ut non haberet, ubi caput reclinaret, sed tamen etiam alteram præparauit, ut facilius omnes lucrificeret, & ut Iudei nullam haberent excusationem, si seueritas Ioannis tristis, & grauis videbatur, cur Iesum edentem, & bibentem repulerint. Vnde concludit eadem fuisse vtriusque studia, & si specie tenus contraria videantur. Nam à summa concordia diuersas inire vias, quæ tamen ad vnum exitum omnino perducerent. Hæc in sententia, & fere ad verbum Chrysost. quæ valde notanda sunt ijs, qui diuersa studia virtutis, ac religionis profitentur ut intelligant ad eundem terminum tendere omnia, & quamuis in exteriori cultu diuersa, & quasi contraria sint, re tamen vera summam inter se habere, & posse, & debere concordiam.

Fr. Suarez tom. 2.

Ad quartum respondetur, cum de vitæ austeritate agitur, non esse sermonem de his laboribus, qui in actionibus misericordiæ circa proximos inueniuntur: neque de ea difficultate aut labore, quem in diuturna oratione, aut contemplatione corpus pati solet: neque etiam de iniurijs & doloribus, quos ab alijs Christus passus est, neque de paupertate vitæ, & alijs huiusmodi, quæ proprias habent considerationes. Sed est sermo de dura & rigida viuendi ratione, in modo tractandi corpus proprium, eiusque necessitatibus subueniendi, vel illud moderandi, aut castigandi. Vnde si hæc omnia, quæ commemorauimus, simul in Christo Domino considerentur, non est dubium quin eius vita fuerit asperissima, quia ex illis omnibus simul sumptis non coalescit (ut ita dicam) vita austera, sed vita sanctissima & studiosissima, & in se complectens perfectum exemplar omnium virtutum. Austeritas autem vitæ non hæc complectitur, sed quandam partem, ut diximus, pertinentem ad voluntariam corporis castigationem, & illam non omnem, sed quæ in exteriori viuendi ratione ac modo tractandi proprium corpus posita est. Et hoc modo dicimus, estque omnino certum, non passum fuisse Christum summam austeritatem, sed cum ea moderatione, quæ ad munus Redemptoris, & Doctoris maxime congruebat.

Exijs verò, quæ in hac sectione disputauimus, facile expeditur potest breuis quædam dubitatio, huic sane loco non importuna. Verū scilicet Christus Dominus nudis pedibus incesserit. Nonnulli enim ita existimant, Bonau. opusc. seu epist. hac dere, quæ habetur tom. 1. opusc. Lyranus Ioannis 1. & Repliator Mar. 1. Abu. q. 68. in 3. c. Matt. & q. 49. in 20. c. Exod. & videtur esse sententia Hiero. epist. 72. ad Eustochium de custodia virginis, ubi sic habet: *Moyse, & Iesus Naue nudis in sanctam terram pedibus inueniuntur incedere, & discipuli sine calceamentorum onere, & vineulis pellum ad prædicationem noui Evangelij destinantur, & milites vestimenta Iesu sorte diuisis, caligas non habuere, quas tollerent, nec enim habere poterat Dominus quod prohibuerat seruis.* Quibus verbis etiam fundamenta huius sententiæ indicat. Primum est, quod Christus mittens discipulos ad prædicandum consuluit, vel iussit, ne calceamenta portarent Luc. 9. & Matth. 10. Quod interpretans Chrysost. hom. 9. super Epist. ad Philip. ad literam intelligit fuisse præceptum, quod Christus eo tempore discipulis suis imposuit, quamquam illud postea in nocte cœnæ reuocauerit, quando dixit Apostolis. *Quando misi vos sine sacculo & pera, & calceamentis, nunquid aliquid defuit vobis? sed nunc qui habet sacculum, tollat similiter & peram,* Luc. 21. quod eodem modo intelligit August. 21. cont. Faust. c. 67. Secundum, quia quando Christus est crucifixus, nudatus est vestibus, non calceis. Tertium addi potest, quia Magdalena lauit pedes Iesu in domo Pharisei Luc. 7. quod non potuisset commode fieri, nisi Christus nudis pedibus esset.

Cæterum contraria sententia probabilior est, quam amplectuntur Burgenfis Marc. 1. addition. 1. Caiet. Luc. 3. Iansenius in concord. cap. 55. & Franciscus Toletus Ioan. 1. annotat. 65. & est sententia D. August. serm. 42. de sanctis, ubi metaphorice exponens illud verbum Christi, *Neque calceamenta, de mortuis operibus,* subdit, *Nam de ijs calceamentis quibus calceati ambulamus, consolatur me idem Dominus meus. Si enim ipse calceatus non esset, non de illo Ioannes diceret. Non sum dignus soluere corrigiam calceamentorum.* Quibus verbis vnum fundamentum huius sententiæ indicat sumptum ex dictis verbis Ioannis, quæ videntur supponere Christum vsum fuisse calceis, quamquam hæc verba multi existimant dicta fuisse per modum proterbij, quo voluit Ioannes dicere.

Dubium.

Bonau.
Lyra.
Repliator.
Abulen.
Miron.

Luc. 22.
August.

Luc. 7.

Respons.
Christus al-
ceatus inces-
sit.
Burgenf.
Caietan.
Iansen.
Franc To-
August.

Z 2

dicere

dicere se esse indignum, ut vel in ministerio vilis-
mo Christo famularetur. Quæ quidem interpreta-
tio probabilis est, sed non satis facit, quia licet verum
sit Ioannem, id significare voluisse, probabilius tamen
est usum fuisse verbis, & modo dicendi quæ in omni
veritate, & proprietate Christo possent adaptari.
Deinde si id erat prouerbitum illius gentis signum
est omnibus commune, ac vulgare fuisse, uti calceis,
ergo verisimilius est Christum etiam illis fuisse usum.
Dici præterea potest verbis Ioannis, tunc Christum
incedisse calceatum, quod nemo certe negare pos-
test, quia illo tempore neque muneri neque modo
vivendi Christi aliud expediebat, credi tamen pos-
se, postquam prædicare incepit, calceos abiecit.
Contra hoc tamen est potissima coniectura huius
opinionis, quia ostensum est, Christum etiam tem-
pore prædicationis suæ usum fuisse communi mo-
do vivendi in victu, & vestitu, ergo etiam in calceor-
um usu reliquis similis fuit. patet consequentia,
quia est eadem ratio, vel fortasse maior. Quia nu-
dis pedibus ambulare magna pars est austeritatis vi-
tæ, & præsertim in terra aspera, & calidiori. qualis
est Iudæa, per quam assidue discurrebat, & peregrina-
batur. Et confirmatur, nam propheta non ince-
debant nudis pedibus, ut colligi potest ex Isa. 20. ubi
ad commouendum populum, & aliquod supplici-
um indicandum dixit Deus ad Isaiam, *Vade, & tolle
calceamenta tua de pedibus tuis*, ergo cum hoc non fu-
erit moris apud Iudæos, & Christus studuerit sese
in exterioribus communi modo accommodare, non est
credibile in hoc solo fuisse singularem, præsertim
cum Euangelistæ nullum huius rigoris mentionem
faciant, quæ non videretur omittenda, eo quod esset
inuita, notatuque dignissima.

Isaia 20.

Responsio ad
argumenta
in oppositum.
Augustin.
Hieronym.

Burgensis.
Cassian.

Luc. 22.
Marc. 6.

August.

Discipuli
Christi cal-
ceati sanda-
liis cur ince-
deret suffi.

Neque obstant alterius sententiæ fundamenta.
Ad 1. enim (ut omittamus metaphoricas expositio-
nes August. supra dicto serm. & lib. 2. de consensu
Euangel. cap. 30. quas etiam attigit Hierony. Epist.
24.) dicendum est, siue illud fuerit consilium, siue
præceptum, siue temporale, siue perpetuum, non
fuisse sensum verborum Christi instruere discipu-
los, ut nudis omnino pedibus incederent, sed vel,
ut secum non ferrent duplicia calceamenta & mu-
tatoria, sicut supra explicuimus prohibuisse duas
tunicas, & ita exponunt Burgens. & Caletan. Matt.
10. in idem fere incidit, quod alii dicunt solum esse
illo modo dicendi prohibitam nimiam curam, &
solicitudinem earum rerum, quæ corporis com-
moditati inserviunt. Sicut cum ibidem dicitur. *Ne
minem salutaueritis in via*, non significatur id, quod
litera præferre videtur, sed illo modo dicendi si-
gnificata est diligentia, & sollicitudo, quam in suo
exercendo munere prædicatores Euangelici adhi-
bere debent. Vel certe melius intelligitur, Christum
dixisse discipulis, ut sine calceis illud iter agerent:
tum quia (si proprietas literæ retineri potest) non
est cur ad alios sensus diuertamus. Tum etiam, quia
Luc. 22. iterum dixit illis, *Quando misi vos sine sac-
culo, & pera, & calceamentis*. At vero licet eos miserit
sine calceis, non inde fit, ut nudis pedibus ambula-
uerint, sed (ut Marcus cap. 6. expresse dicit) *calceati
sandalijs*, quæ hoc differunt à calceis, quod non co-
operiunt totum pedem. Sed superiore partem relin-
quunt apertam. Quod significat August. lib. 2. de con-
sensu Euang. cap. 10.

Quod si quæras cur Christo curæ fuerit, ut disci-
puli potius sandalijs calceati incederent, quam cal-
ceis: Augustinus varias rationes affert allegoricas, &
inter alias hæc reddi potest. Christum significare
voluisse solum necessaria ferenda esse, sandalia au-
tem cum plantam pedis muniant, humanæ neces-
sitati præcise subueniunt, quod autem superior pe-
dis pars tectæ sit, potius commoditatis cuiusdam,
quam necessitatis esse videtur. Sed fortasse literalis
ratio est, quia Iudæi incolæ præsertim pauperes san-

dalijs frequentius vterentur: ad iter vero agendum
sandalia cum calceis commutarent. Voluit autem
Christus discipulos suos etiam in via uti sandalijs,
ut significaret nullo ipsis apparatu, vel sumptu opus
esse, neque aliter in via, quam in vrbe, cum se comi-
tarentur, instructos ire oportere. Ita respondet Ieri-
senius. Sed quia hæc tantum est coniectura, potuit
etiam è contrario accidere, ut iter agentes sandalijs
vterentur propter maiorem facilitatem, & agilita-
tem, sicut nostrates homines, vulgares nimirum,
ac plebei, in itinere quidem sculponceis, in oppidis
autem, & vrbibus calceis uti cernimus. Voluit ergo
Christus, ut nullum aliud calceamentum præter id,
quo in itinere vsuri essent, secum adferrent, & hoc
modo hæc responsio incidit in expositionem Caie-
tani, eamque magis explicat.

Iansen.

Ex hac vero doctrina, colligunt multi Christum
tempore prædicationis usum fuisse sandalijs, & non
calceis: Ita sentiunt Iansenius, & Toletus supra. Tum
propter hoc consilium, quod Apostolis dedit, & eo-
rum usum, quem Marcus refert. Tum ex illo facto
Magdalene. Nam si Christi pedes non erant superius
cooperiti facile poterant à Magdalena lacrymis irri-
gari. Præterea quia Apostoli post Christi Ascensio-
nem dicuntur vsi fuisse sandalijs. Quod iuxta lecti-
onem Græcam colligi potest ex Act. 12. ubi dixit
Angelus Petro, *calceate caligas tuas*. Græce enim
legimus *sandalia*, ubi Chrysost. & alii Græci ita ex-
ponunt, & glossa ordinaria. Vnde fertur Romæ
seruari quoddam Petri sandalium, & aliud B. An-
drææ fertur esse in Hispania in ciuitate Ouetensi, &
ita de Apostolis opinantur Abulen. Matth. 10. q. 60.
& 83. & Diony. Carthusianus ibidem. Et eundem
fuisse usum præcorum Christianorum colligi potest
ex Tert. lib. de pallio. c. 5. & clarius ex Clemen.
Alexand. lib. secundo pædagog. c. 11. ergo verifi-
mile est, Christum illis etiam fuisse usum. Quæ con-
iecturæ probant quidem fieri potuisse, ut Christus
interdum sandalijs vteretur, præsertim si illorum
usus erat in more Iudæorum, quod vero nunquam
usus fuisse calceis, non satis probant. Nam si illi quo-
que erant in usu, cur non etiam fieri potuit, ut illis
interdum vteretur: cum communi vsui se accom-
modauerit, sicut diximus. Nihil ergo de hoc affir-
mari certo potest.

Iansen.
Tolet.
Marc. 6.
Luc. 7.

Chrysost.
Glo. Ord.

Tertul.
Cle. Alex.

Ad secundam ergo coniecturam Hieronymi re-
spondetur, vel milites crucifigentes Christum con-
templasse calceos vel sandalia, quod nullius essent
valoris, vel certe nomine vestimentorum compre-
hendi potuisse, ita enim vulgari more loquimur.

Ad Tertiam de Magdalena, iam responsum est,
si verum est Christum usum fuisse sandalijs. Alii ve-
ro respondent morem fuisse veteribus, (quoniam
in stragulis accumbant in conuiujs) discalciari
ut discumberent, ne forte calceorum sordibus pre-
tiosa lectorum stragula inquinarentur. De quo mul-
ta congerit Dion. Lambinus in Scholijs Oratii, sa-
tyra vltima. li. 2. & Guilielmus Philander super Vi-
truuium. lib. 6. ca. 5. Et fortasse hac de causa dictum
est Iudæis Exod. 12. ut manducaturi agnum calcea-
menta haberent in pedibus, quia nimirum in con-
uiujs sine calceis accumbere solent, sed de hac re
hactenus.

Accubitus
veterum in
mensis qua-
lis.

Diony. Lam.

Guil. Phil.
Exod. 12.

ARTICVLVS IV.

Utrum Christus in hac vita secundum legem conuer-
satus fuerit.

Quartum sic proceditur. Videtur, quod
Christus non fuerit conuersatus secun-
dum legem. Lex enim præcipiebat ut ni-
hil operis in sabbatho fieret: sicut Deus
die septimo requieuit ab omni opere, quod
pattarat. Sed ipse in sabbatho curauit hominem, & ei
mandauit.

li. 6.
long
com